

Gheorghe Mustăț

Evoluția și evoluționismul la începutul mileniului III

Lucrarea **Evoluția și evoluționismul la începutul mileniului III**, publicată de prof. univ. dr. Gheorghe Mustăț, titularul disciplinei Evoluționism la Catedra de Zoologie și Ecologie a Facultății de Biologie „Al. I. Cuza” Iași, a apărut la finele anului 2003 la Editura „Ion Borcea” a Complexului Muzeal de Științele Naturii din Bacău.

Autorul, aflat în descendența teoriilor evoluționiste dezbătute de mari biologi români și având, în același timp, și o vastă cultură teologică, trasează coordonatele conceptului de evoluționism și discriminează clar realitatea cosmică, concretizată în evoluție, de teoriile care explică devenirea acesteia. O asemenea delimitare se simțea necesară în urma publicării cărții **Ortodoxia și eroarea evoluționistă**, de Firmilian Gherasim și Ion Vlăduță, autori care combat cu argumente trunchiate evoluția, confundând-o cu teoriile emise pentru explicarea mecanismelor motoare ale acesteia.

Din delimitarea celor două noțiuni, evoluție și evoluționism, se trece apoi la o incursiune foarte bine structurată în sfera mănunchiului de teorii care alcătuiesc universul evoluționismului. Se pornește de la fondatorul teoriei transformiste, J.B. Lamarck, o ilustrare a ideilor filosofului grec Aristotel care și-a imaginat o scară a lucrurilor. Este prezentată apoi teoria lui Darwin în **Originea speciilor**, care a polarizat multe decenii conceptul de evoluție a viului. De asemenea, pe această primă treaptă, destinată teoriilor primordiale, sunt prezentate argumente care susțin și azi părți ale enunțurilor darwiniste, dar și aspecte care combat o serie de principii și care au fost elucidate ulterior de știință în capitolul ce se referă la critica teoriei lui Darwin.

Depășind etapa fondatorilor, profesorul ieșean se oprește, în două secțiuni succesive, asupra teoriilor mai apropiate de epoca modernă, încadrate, în funcție de sfera de cuprindere a mecanismelor evoluției viului, în două curente: neodarwinismul și neolamarckismul. În lumina acestora sunt succint prezentate mecanismele evoluției viului, postulate de o serie de cercetători și concretizate în: teoria micelară a eredității, a lui Nägeli care se bazează pe plasma germinativă; teoria mutaționistă inițiată de Hugo de Vries care, contrar lui Darwin, este adeptul evoluției prin salturi bruște; weismannismul, intuind prezența elementelor genetice cu rol în transmiterea caracterelor în descendență. O dată intuită implicarea unor particule materiale în transmiterea caracterelor pe linie ereditară, unele principii ale evoluționismului au fost argumentate pe baza teoriei factorilor ereditari a lui Mendel și a teoriei cromozomiale a eredității, emisă de Morgan. În sfera acestui grup se încadrează și explicarea, cel puțin parțială, a evoluției prin teoria izolării geografice.

Deși ideile transformiste ale lui Lamarck nu sunt acceptate de teoreticienii evoluționismului actual, există o serie de curente care aduc în discuție argumentele sale. În cadrul acestor curente sunt încadrate mecanolamarckismul care compară comportarea complexă a organismelor cu reacțiile la mediu și tendința de complicare a structurii, atribuită unor agregate organice; psiholamarckismul ce

presupune o tendință intrinsecă a organismelor către evoluție; mnetismul cu susținerea engramării caracterelor dobândite și transmiterea lor la urmași; lamarkismul chimic bazat pe conservarea și transformarea reacțiilor chimice subtile și ortolamarckismul care susține ideea evoluției liniare și unidirectionale fără abateri.

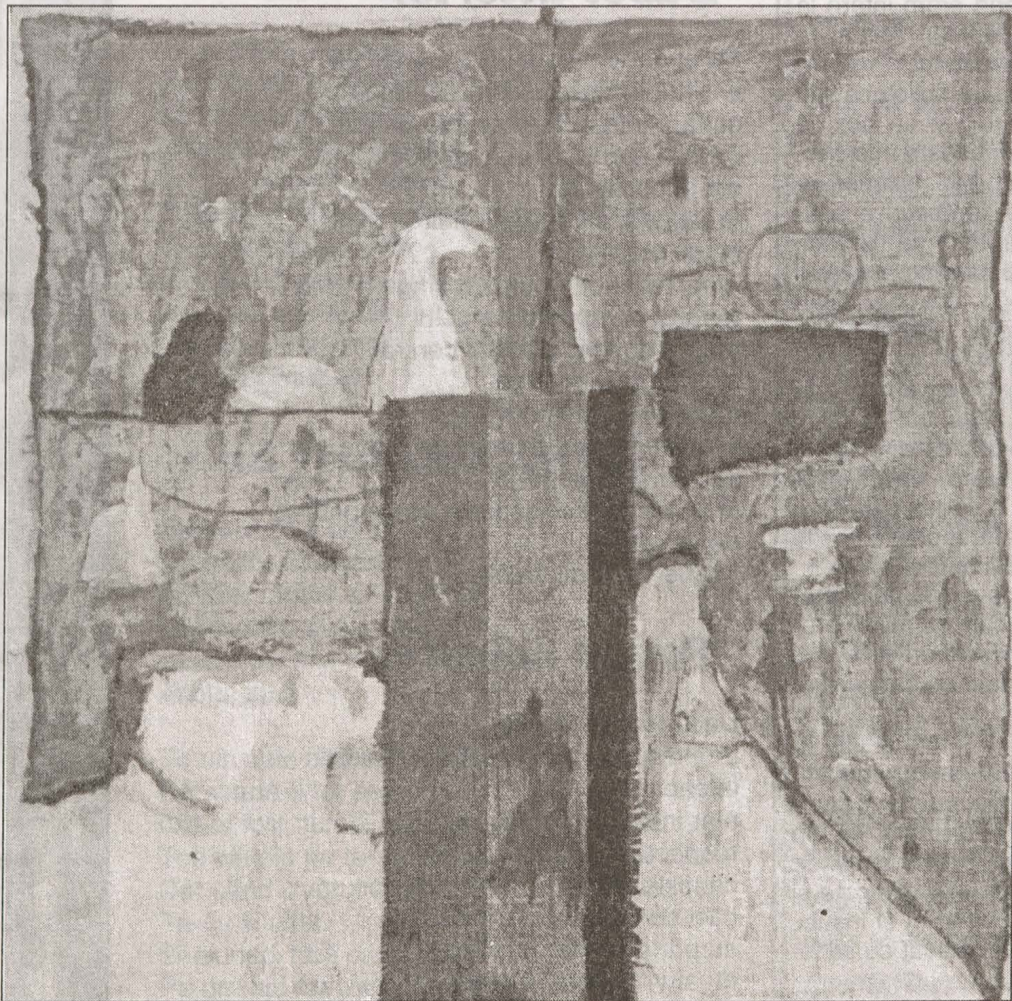
Discursul profesorului continuă, în mod firesc, spre timpuri mai apropiate de zilele noastre, dominate, la nivelul explicării conceptului de evoluție, de o teorie sintetică a evoluției apărută ca urmare a acumulării uriașe de cunoștințe în domeniile stăpânite de legile viului. Astfel, sunt prezentate principiile teoriei sintetice, cizelate prin optica noilor descoperiri, dintre care multe își au rădăcinile în enunțurile darwiniste apărute în **Originea speciilor**.

Autorul prezintă impasul teoriei sintetice a evoluției, aducând în discuție mecanismele prin care se explică macro și microevoluția. Deoarece s-a considerat, la nivelul lumii științifice internaționale, că această teorie nu susține în totalitate evoluția, au apărut o serie de tendințe moderne: teoria neutralistă care susține implicarea importantă a mutațiilor neutre acumulate la nivel populațional în evoluție; teoria echilibrului punctat, postulând existența de perioade succesive, staza și erupția, în transformarea speciilor; teoria autoevoluției care o explică prin „două mecanisme contrare și indivizibile”: materia (simetria și forma) și energia (asimetria și funcția). În continuarea prezentării ideilor lui Lamarck se situează neolamarckismul pe marginea căruia autorul ia în discuție o serie de principii cristalizate în opera acestuia, prin prisma noilor domenii: genetica și etologia.

În finalul lucrării este propusă o nouă lege fundamentală a evoluției. „Evoluția nu-și șterge urmele ci le menține funcționale – pe fiecare palier evolutiv organismele sunt mai mult sau mai puțin perfect realizate din punct de vedere structural și funcțional pentru pretențiile de viață pe care le au”.

Autorul își încheie cartea parafrazându-l pe André Malraux, supunând că: „dacă secolul XXI va fi religios, atunci religia va trebui să recunoască faptul că Dumnezeu a făcut lumea în așa fel încât să evolueze, să se desăvârșească”.

Lăcrămioara ZAHARIA

Dumitru Pricop

Muntele patimii

Dacă putem accepta ideea că poezia este văzută ca un munte al cărui vârf nu se vede și nu-l va atinge niciodată nimeni, pentru poetul vrâncean Dumitru Pricop poezia a fost și este un munte al pătimirii. Sau cum spune poetul Nicolae Dorel Trifu în prefața masivei antologii (330 p.) **Muntele patimii**, Editura Premier, Ploiești, 2003 că: „poezia pricipiană beneficiază și de o altă virtute lirică, anume fervoarea căutării, ca o neliniște imanentă, proprie argonauților, poetul aflându-se mereu în căutarea «Lânii de aur» a marii poezii, cum o spune chiar titlul celei mai recente cărți - în căutarea Muntelui Albastru - ca loc magic, privilegiat, de unde se poate intra în comuniune cu Dumnezeu, cu lumea eternă a Spiritului, a Frumuseții pure, pururea tămăduitoare”.

Chiar unii comentatori i-au apropiat poezia de sensibilitatea lui François Villon sau de flacăra sfântă a unor Vasile Voiculescu, Radu Gyr, Nichifor Crainic sau Ioan Alexandru, nu putem eluda înrăurirea lui Esenin ori Eminescu.

„Ban de salbă beat de gât/ alb - și trupul se desface -/ ne iubim cu jumătatea/ clipei curse în bărdace/ Din caval s-a scurs o scoică.../ plânsul vină mai târziu/ Un mort trist se vrea în aștri/ legănat de frate viu/ Iar femeia din descântec/ și-a întins cât noaptea trupul/ și văpaie din văpaie/ face dragoste cu lupul/ Danțul umilit de umbre/ ruginește unde-i larg.../ De ce se adună norii/ și de ochii mei se sparg?!” (Ritual) Sau: „Doamne, tristul nostru glas/ pe sub patimi indiene/ este cât a mai rămas/ prin Balcanii roși de lene/ Păsări albe se aprind/ lângă inima să-ngâne/ vechiul viciului colind/ semănat pe răni păgâne/ Dar un diavol absolut/ și modern și ars de astre/ lângă Doinele de lut/ va zâmbi venirii noastre”. (Prin Balcani) Poem dedicat lui Mateiu Caragiale. Modern și (neo)tradiționalist totodată, Dumitru Pricop readuce în poezie „fiorul profundelor confesiuni” care înseamnă pentru el „atingerea veșniciei prin clipă”.

Structural, Dumitru Pricop este un romantic adaptat formei prozodice și - chiar - textului modern, păstrându-și originalitatea „zicerii” și puritatea sufletului mioritic nostalgic și elegiac.

Poeemele antologate aici din cele nouă volume sunt grefate sau pornite din triungiul fundamental și „ireductibil romantic” al spiritului său fecund în intuiții creatoare.

„Din ce în ce mai rar în poezie/ dăm socoteală cântecului sfânt/ sub care pasărea ce-avea să fie/ ne-a dăruit aripa și s-a frânt”. Voluptatea iubirii devine la Dumitru Pricop un corolar al purității, cum și un ideal etic și civic în același timp. Poetul schițează interioare ori „naturi sugestive” în care își continuă dezbaterile tematică și ideatică în stilul său caracteristic introspectiv, relevând pătrunderea persuasivă a minții în visul creativ aproape de „jocul interferențelor metaforice”.

Victor STEROM

Sânziana Mureșeanu

Laocoonia

Poetă plină de har, Sânziana Mureșeanu se remarcă încă o dată prin originalitate în volumul de poezie **Laocoonia**, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2003. Mircea Petean afirma: „Mare maestră în arta așteptării, Sânziana Mureșeanu locuiește în «țara urmelor», la umbra cuvintelor, și visează întâlniri plasate în interval, împletind, nu fără dramatism, «streangul iubirii». Pasională - dar vibrând de o pasiune bine strunită - caligrafiind stări diverse, marcate totuși de o melancolie suverană, poezia Sânzianei Mureșeanu supraveghează, asemenea unui alt astru al nopții, marea iubirii”. La țărnuț primăverii, cu verbele moarte, poeta așteaptă să audă prima „cântecul topit al lumii înghețate” și să-și întâlnească iubitul „între plozi de Cuvinte”, iar lacrimile lui vor înmulți mările ascunse. Hermeneutica poetică se desfășoară într-o lumină a iubirii, poeta începe un război pentru „ziua aceasta de luni” care va fi „sufrajeria verde a vieții noastre de acum”, își dorește veșnicia chiar atunci când iubitul poartă „sămânța otrăvitoare a timpului”. Poemul poartă în el o spaimă a efemerității într-un oraș în care poți supraviețui doar „dacă ștergi toate numele”, iar anii se astern ca zăpada „dintre lumi”, iar autoarea și-ar putea cumpăra „o câmpie cu doi clopoței” în care ar arde „unț-delemnul ultimei amintiri”. Ceasul iubirii mângâie „cu limbă de viperă secunde”, poemele au conotații melancolice, iubitul se aseamănă cu somnul în zăpadă și cu uitarea, în alte cărei ape otrăvite „micul târg se scufundă”. Pe faleza orașului trec „lucitoare animale de pradă” târând în dinți hălci diforme din trecutul poetei, se mai întâmplă „multe izvoare și multe păduri între noi”, în poem se aude teama de zilele fără respirația iubirii, se zărește iubitul „însetat de albe incendii”. Sânziana Mureșeanu își imaginează că ar putea provoca „vântul de sud” când doar mâinile iubitelui „îi pot umple durerea/ cu grele și vii/ cascade de crin”, numai vântul udă febra plopilor, iubirea se întoarce la vremea florilor esențiale și doar viermele înspăimântător al neîncrederii e „lung de aici până poimăine”. Fulgii versului sunt „descojiți de zăpadă” în datoria de a trezi o nouă zi, poetei îi este permisă doar forma de ploaie pe marginea ferestrei iubitelui într-o viață din ce în ce mai ursuză „care doarme cu spatele, nu-și mai spală fața și mâinile” în clipa când pământul „nu crapă de neliniște/ nu se cutremură de dragoste”. Poeta ar putea trăi „ultimul război al toamnei” în care să se sperie „de câini, de durere, de timp”, iar iubitul să-i cumpere „huferi și animale polare” când „înserarea se pregătește să coboare/ în colecția noastră de întâmplări”.

Sânziana Mureșeanu „îți poate strecura/ în șoaptă/ rețeta binelui/ sub poartă”, își propune ca poemul să vindece lumina într-o seară „mirosind a Indii”, se remarcă prin puterea de a construi un univers inefabil.

Petru SCUTELNICU